

"Daha bir parça dikkat-i nazar ettikçe, yeniden yeniye bir tanzim ve tevziniyet gözümüze çarpıyor. Yani, birisi, intizamla o nizamı değiştiriyor ve tartıyla o mizanı tazelandiriyor. Her şey bir model olup, pek kesretli, muntazam ve mevzun suretler giydiriliyor." İzah eder misiniz?

"Daha bir parça dikkat-i nazar ettikçe, yeniden yeniye bir tanzim ve tevziniyet gözümüze çarpıyor. Yani, birisi, intizamla o nizamı değiştiriyor ve tartıyla o mizanı tazelandiriyor. Her şey bir model olup, pek kesretli, muntazam ve mevzun suretler giydiriliyor."(1)

Kainatta mükemmel bir düzen ve sistemin olması Allah'ın varlığına ve birliğine işaret ettiği gibi, bu düzen ve sistemin sürekli bir şekilde yenilenmesi ve tazelenmesi de Allah'ın kainat üzerinde sürekli faal olduğunu ve her an kainatı tedbir ve idare ettiğini gösteriyor.

Mükemmel bir düzeni tesadüfe vermek zaten mümkün değildir. Şayet bu düzen bir de sürekli bir şekilde yenilenip tazeleniyor ise, artık tesadüften bahsetmek iki kat daha mümkün olmaktan çıkıyor demektir.

Kainatın sürekli yenilenmesi ve tazelenmesi *"İlk sebep olan Allah kainatı kurmuş, ama bundan sonra kainat bir saat gibi kendiliğinden çalışıyor."* fikrini de çürütüyor. İslam ve tevhit inancında kainatın sahibi olan Allah hem kainattaki düzeni kurmuş hem de bu düzeni sürekli yeniliyor, tazeliyor her an kainat Onun ezeli sıfatları ile kaimdir. Bu sıfatlar bir an elini kainattan çekse, kainat ve içindeki düzen yerle bir olur.

Her şeyin bir model olması ise, kainatın yenilenmesi ve tazelenmesinde düzenin sabit ve değişmez olduğudur. Yani kainat her yenildiğinde yeni bir düzen inşa edilmiyor, kaderin çizmiş olduğu ilmi kalıplar aynen devam ediyor. Şayet her yenilenmede düzen değişmiş olsa idi, o zaman insanların hayatları zehir olurdu.

Mesela, bir çiftçi yıllar içinde kazandığı tecrübeyi bir yenilenmede kaybedecek olsa bir sonraki senede ve yenilenmede ekmeğini kazanamaz. Çünkü düzen tamamen değişeceği için ne ekeceğini nasıl biçeceğini bilemez. Bu örnek diğer meslekler içinde geçerlidir.

Mesela bir veteriner dört yıl okul okuyor, sonra mezun oluyor; ama bir de bakmış ki düzen değiştiği için artık hayvanların anatomisi yeni bir sistem üzerinde işliyor ve baytarımız bu yeni düzene çok yabancı. Bu yüzden Allah kainatı değiştirip tazelandirirken kalıp modelleri değil özgün modelleri değiştiriyor. Mesela insanlık içinde Hazreti Ömer (ra) bir tanedir onun aynısı başka bir Ömer (ra) yoktur, ama ilk insandan bu yana insan kalıp modeli aynıdır.

(1) bk. [Mektubat, Yirminci Mektup, İkinci Makam.](#)